

СУСРЕТИ „Ψ И КУЛТУРА“

На иницијативу професора Жарка Требјешанина и моју личну иницијативу одржан је 2016. године први скуп на Факултету политичких наука посвећен психоанализи и култури под насловом „Актуелност Фројдове мисли“, а у поводу 160 година од рођења Зигмунда Фројда. Истовремено Универзитетска библиотека у Београду организовала је изложбу и издавање књиге *Фројд и/или Јуні*. Библиографија радова урађена у оквиру те изложбе показала је колико је значајно мисао Фројда и Јунга била пристуна на просторима Србије и Југославије у претходних сто година.

Замисао ових скупова надахнута је самом теоријом Зигмунда Фројда. Од 1907. године Фројд и његови ученици почели су да расправљају о питању психоанализе уметничког стваралаштва. На тај начин, проширили су сопствена занимања с појединачних клиничких случајева на уметност и културу. Фројд је отишао корак даље у раздобљу од 1912. до 1929. Он је тада преусмерио пажњу на шира питања као што су религија, људска агресивност и сврха људске културе/цивилизације. Све је то достигло врхунац у његовом делу *Непалагодност у култури* из 1929.

Сличне напоре чинио је и његов следбеник Геза Рохајм (Géza Róheim) који је покренуо годишњак *Психоанализа и друштвене науке (Psychoanalysis and the Social Sciences)*. У оквиру овог годишњака објављено је пет томова 1947. до 1958. Затим је Вернер Минстербергер (Werner Muensterberger) наставио пројекат објављивањем периодичних зборника под насловом *Психоаналитичко исцртавање друштва (The Psychoanalytic Study of Society)* од 1960, а ови зборници објављивани су све до 1995.

У оквиру пројекта Психоанализа и култура („Ψ и култура“) проф. Ж. Требјешанин и С. Г. Марковић планирали су првобитно скупове сваке две године у Београду. Најпре је 2016. одржан први скуп „Актуелност Фројдове мисли“. Охрабрени реакцијама на скуп из 2016, и на подстрек појединих учесника као што су проф. Љубомир Ерић и проф. Чедомир Чупић, договорели смо се да наредни скуп буде организован 2017. У складу с тим, новембра 2017, уприличен је скуп „Ψ и култура 2“, под насловом „Мисао Вилхелма Рајха и психоанализа и вођа.“ Наредни скуп планиран је за јуни 2019, под насловом „Ψ и култура 3“. Психоанализа, агресивност и рат“, а у поводу сто година од мировног споразума после Великог рата.

Оно што смо посебно имали у виду је примена теорије несвесног на културу, и анализа обима несвесног у доношењу одлука, па и политичких одлука, што је област која је занемарена, а често и супротстављена

главном теоријским току друштвених наука. Овај ток у тумачењима рационализује човекове одлуке, често занемарује значај симболизма. Прелази се преко више пута разматране и објашњене појаве рационализације. Зато овај ток пропушта да увиди да су рационализоване одлуке и рационализована тумачења таквих одлука, у оба случаја битно, ако и не доминантно, одређена несвесним. Скретање пажње на домен несвесног зато је један од главних напора и ових и свих сличних скупова који се баве односом културе и несвесног, односно психоанализе и културе.

Ови скупови нису замишљени као допринос Фројдовој ортодоксији, већ као примена динамичке психијатрије, да употребим термин Хенрија Еленбергера. Они су усредсређени на примену аналитичких оруђа и појмова динамичке психијатрије на културу и друштво, без обзира на правац који је неком од учесника близак. У том смислу, иако је Фројдова мисао полазиште ових скупова, и сви други правци оличени у А. Адлеру, К. Г. Јунгу, В. Рајху, у правцу его-психологије и другим динамичким правцима су добродошли. Позив на ове скупове отворен је како онима који се теоретски занимају за динамичку психијатрију тако и онима који се професионално као психијатри и психотерапеути баве неким од ових правца, али исто тако добродошли су уметници, књижевници и сви они који у својим дисциплинама наилазе на плоносан сусрет с неким од аспеката динамичке психијатрије.

Ограничени смо, за сада, језиком скупа, а то је српски односно српскохрватски, односно у географско-културном смислу југосфера. Да бисмо омогућили да ови скупови превазиђу оквир београдских универзитета обратили смо се Фондацији за отворено друштво којој срдачно захваљујемо на исказаној подршци. Посебно се захваљујемо колегама са других факултета и установа у Београду и колегиници и колегама из Љубљане, Загреба и Новог Сада који су узели учешће на скупу 2017. године. На скупу је 14 излагача представило радове: проф. др Гордана Јовановић, Филозофски факултет Универзитета у Београду, проф. ем. др Вукашин Павловић, Факултет политичких наука – УБ, проф. др Лино Вељак, Филозофски факултет Свеучилишта у Загребу, доц. др. Марјета Менцин-Чеплак, Факултет друштвених наука Универзитета у Љубљани, Мр Обрад Савић, Факултет за медије и комуникације Универзитета Сингидунум, академик Владета Јеротић, Српска академија наука и уметности, проф. др Чедомир Чупић, Факултет политичких наука – БУ, проф. др Миланко Говедарица, Филозофски факултет – БУ, др Лазар Марићевић, Центар за развој Србије, Београд, проф. др Љубомир Ерић, Медицински факултет – БУ, проф. др Петар Јевремовић, Филозофски факултет – БУ, проф. др Ратко Божовић, Факултет политичких наука – БУ, проф. др Слободан Г. Марковић, Факултет политичких наука – БУ и Институт за европске студије, и Милан Попов, МА, Институт за филозофију и интердисциплинарне студије, Нови Сад. Од одржавања скупа до штампања овог зборника преминуо је један од истакнутих учесника

прва два скупа, академик Владета Јеротић (04. септембра 2018). Он је делом *Психоанализа и култура*, али и применом динамичких тумачења у анализи књижевних и уметничких дела дао изузетан допринос популаризацији психоанализе и других сродних праваца у Србији и бившој Југославији.

Захвални смо и предузећу Информатика и Институту за европску студије што су заједничким напорима штампали први зборник са ових скупова. Институту за европске студије у Београду срдечно се захваљујемо и као коиздавачу овог зборника.

Други скуп одржан је управо на саму шездесетогодишњицу од смрти Вилхелма Рајха, 3. и 4. новембра 2017. На иницијативу проф. Гордана Јовановић први дан скупа био је посвећен теорији Вилхелма Рајха. Његове теорија је, у време постојања бивше Југославије, имала значајну и утицајну рецепцију која је изазвала и неколико значајних полемика. Први дан скупа 2017. посвећен Рајху показао је да је део тих полемика и даље актуелан.

Центар за демократију Факултета политичких наука организовао је прва два скупа „Ψ и култура“. Феномен вође и вођених био је тема другог дана скупа „Ψ и култура 2“. Ова тема обрађена је са становишта преламања вођства и нарцизма, али се расправљало и о односу вође и вођених, појединачним случајевима вођа, као и о питању да ли је вођа уопште нужан. Указано је на везу нарцизма и политичког вођства, па чак и патолошког нарцизма и политичког вођства, а у расправи која се повела на скупу дискутовало се и о дилеми да ли постоји посебан политички тип личности и да ли је управо нарцизам оно што би овом типу личности дало посебну димензију.

Овакви скупови не би били могући да Факултет политичких наука није показао склоност за мултидисциплинарно разматрање друштвених, политичких и културних појава. Зато се захваљујемо Факултету и декану проф. др Драгану Р. Симићу на разумевању и подршци у организацији ових скупова, као и на поздравној речи скупу. Двојица професора овог Факултета својим досадашњим залагањем и подршком мултидисциплинарном сагледавању *homo politicus*-а и људске природе омогућила су да се ови скупови конципирају, а то су професори Вукашин Павловић и Чедомир Чупић и њима се срдечно захваљујем.

Београд, септембар 2018.

Слободан Г. Марковић